

Portrett

Jytte Guteland: Framgång i EU-parlamentet kräver stark prioritering

Nyhet

Siri vil snakke islandsk om 12 til 18 måneder

Leder

Den sociala hållbarheten pressas från olika håll

Nyhet

EU:s minimilöneförslag försenat, Norden splittrat

25. April 2022

Tema: Ett socialt hållbart Norden

Nyhetsbrev fra Arbeidsliv i Norden 4/2022

Finansiert
av Nordisk
ministerråd

ARBEIDSLIV I NORDEN

Arbeidsforskningsinstituttet
OsloMet - storbyuniversitetet
Postboks 4 St. Olavs plass, 0130 Oslo

UTGIVER

Arbeidsforskningsinstituttet
På oppdrag fra Nordisk ministerråd
Nordisk ministerråd er ikke ansvarlig for
innholdet i artiklene

ANSVARLIG REDAKTØR

Björn Lindahl

EMAIL

ainredaksjon@gmail.com

WEB

www.arbeidslivinorden.org

Nyhetsbrevet utgis i en e-postutgave,
som kan bestilles gratis fra
www.arbeidslivinorden.org

ISSN 0809-9456 tildelt: Arbeidsliv i
Norden (online)

Innhold

Den sociala hållbarheten pressas från olika håll	3
Tåget till Ryssland slutade gå: Villmanstrand haltar vidare	4
Kriget i Ukraina splitter og krossar drømmarna for ryssar i Finland.....	8
Jytte Guteland: Framgång i EU-parlamentet kræver sterk prioritering	10
EU:s minimiløneforslag försenat, Norden splittet.....	13
Snabbspår for flyktingar ledde i motsatt riktning i Sverige og Norge	16
Siri vil snakke islandsk om 12 til 18 måneder	18
Ung og kompetent – inte alltid tillräckligt	20
Paula Lehtomäki fratræder som generalsekretær i NMR 2023	23

Den sociala hållbarheten pressas från olika håll

Gatuslagen i Sverige mellan personer som kommer från utsatta bostadsområden och polisen handlar mindre om att en dansk politiker vill bränna koranen, än att det sociala kittet mellan olika grupper inte längre är tillräckligt starkt - eller aldrig etablerats.

LEDER

25.04.2022

AV BJÖRN LINDAHL, CHEFREDAKTÖR

Visionen om att Norden ska bli den socialt mest hållbara regionen i världen innan 2030, har fått sig en rejäl buckla. Upploppen i Sverige har kommit med i både CNN och BBC:s rapportering, trots att Rysslands invasion av Ukraina dominerar nyhetsbilden.

Men vad kan göras för att ungdomarna i dessa bostadsområden ska se att de också har möjligheter? Organisationen NU – Nolla Utanförskapet arbetar med att få näringslivet att engagera sig. NU hjälper till med läxhjälp, studiebesök och utbildningar för att öka inkluderingen av unga till yrkeslivet.

Jämfört med flyktingar från andra länder möter den förhållandevis blygsamma strömmen av ukrainarna som kommit till Norden en enorm välvilja. Kriget får konsekvenser, även här. Den stad som märker av det mest är Villmanstrand (Lappeenranta på finska), som ligger nära gränsen till Ryssland. Innan pandemin bröt ut, besöktes av 2,8 miljoner ryssar per år.

Vårt reportageteam Bengt Östling och Cata Portin reste dit för att pejla stämningen i en stad som har 3 330 fastboende ryssar.

- Det är viktigt att minnas att även om man är rysktalande - eller om man talar ukrainska - så är man oskyldig till läget nu Ukraina, säger stadsdirektören Kimmo Jarva.

I alla de nordiska länderna finns det röster i debatten som anser att det bör upprättas ett snabbspår för de ukrainska flyktingarna, så att de kommer in på arbetsmarknaden så fort som möjligt. Men om det ska ske måste det vara klara och tydliga regler som gäller. Annars kan det gå som i Norge. Där inspirerades man av det svenska snabbspåret som lanserades 2015 – men reformen gick emot vad de anställda i välfärdsmyndigheten NAV ansåg som viktigast – att alla ska behandlas lika. En färsk bok tar upp den och andra reformer.

Att få genomslag för sin politik är aldrig lätt, men i ett system med 27 länder som alla ser olika på problemen är det en ännu

större utmaning. Den socialdemokratiska svenska EU-parlamentarikern Jytte Guteland, hör till dem som lyckats. Hon ger sina råd till Bengt Rolfer och Gunhild Wallin, som uppehållit sig i Strasbourg några dagar:

- För alla politiskt intresserade är parlamentet som ett smörgåsbord av möjligheter att påverka. I början vill man vara med lite överallt, men risken med det är att ingen ser alls vad man vill och då blir det svårt att få inflytande, säger Jytte Guteland.

Vi får också en uppdatering av vad som sker med minimilönfrågan, där det franska presidentvalet gjort att det franska ordförandeskapet inte lyckats hålla det nödvändiga tempot uppe. En annan viktig förklaring är att kriget i Ukraina krävt så mycket uppmärksamhet.

Språk är avgörande för integration. Men vad sker om det egna språket inte fungerar när man vill tala med Siri, Alexa eller Bixby. Island har tagit strid med de stora, internationella IT-giganterna.

- Om 12 – 18 månader kommer Siri att förstå isländska, säger Jóhanna Vigdís Guðmundsdóttir, som leder språkteknologiser Almennarómur – namnet betyder Folkets röst.

Till sist, Nordiska ministerrådets generalsekreterare Paula Lehtomäki har bestämt sig för att det får räcka med en period. Hennes fyraårskontrakt går ut i mars 2023.

Enligt traditionen är det en dansk kandidat som bör ta över. Törs vi lansera Birgitte Nyborg, från den danska TV-serien Borgen som en kandidat till ställningen? Hon var ju i slutet av serien på väg mot (spoileralert!) en topposition i EU-kommissionen. Men där finns ju redan en stark dansk kvinna, Margrethe Vestager.

Tåget till Ryssland slutade gå: Villmanstrand haltar vidare

Det gränsfria Norden visade sig vara en illusion under pandemin. Det drabbade Öresundsregionen, den svensk-norska gränshandeln och invånarna i Haparanda och Torneå. Men Finland har också en östgräns där trafiken ströps av smittohänsyn. Nu har kriget i Ukraina gjort situationen ännu värre för Villmanstrand, som har de tätaste kontakterna med Ryssland.

TEMA

24.04.2022

TEXT: BENGT ÖSTLING, FOTO: CATA PORTIN

Den vilda mannen med klubban har gett namn och symbol åt Villmanstrand. Han sägs numera symbolisera behovet av starka män vid gränsen. Men det kan också handla om en krigisk bonde under klubbekriget. Eller rentav en nordisk viking som har hittat in i insjösystemet i det gemensamma riket Sverige-Finland. På finska heter staden Lappeenranta - helt utan kopplingar till vilda män.

Det här har också varit Sveriges gräns mot öster. Men efter "Hattarnas krig" 1741 förlorade Sverige den här delen av Finland till Ryssland. Historiens olika perioder kan ha betydelse i dessa dagar.

Stadsdirektören Kimmo Jarva framför Villmanstrands kommunvapen.

Men vi har inte kommit till Villmanstrand stadshus för att diskutera historia, utan uttryckligen nutid. Hur påverkar närheten till Ryssland i dessa dagar livet på den finländska sidan?

Stadsdirektören/borgmästaren Kimmo Jarva presenterar vant sin internationella stad Villmanstrand. Den senaste månaden har han tagit emot ett tjugotal internationella journalister.

1,8 miljoner ryska besök per år

3 330 fast bosatta ryssar - och ännu fler varje dag som turister.

Jarva berättar om stadens 73.000 invånare och många utländska medborgare. De har kommit för att det finns näringsliv, universitet och nära till den ryska gränsen.

Under normala år, före coronapandemin, hade man årligen 1,8 miljoner besökare från Ryssland. Det gör 4 000 ryssar besökare per dag i medeltal. Nu kommer det kanske 600 besökare från Ryssland på en dag. Men sanktionerna mot Ryssland har ytterligare minskat antalet yrkestrafikanter.

Turisterna har kommit för att se på de natursköna insjöarna, kanske i någon mån själva gränsen och gränsövergångarna som kan framstå som exotiska. Reglerna är stränga och varningsskyltarna lyser gula längs gränsen, även om den ibland kommer mycket nära landsvägen.

Närhet till gränsen ger specialkompetens

Kanske Rysslandsgränsen kunde göras till en turistprodukt, funderar Päivi Pietiläinen som ansvarar för Villmanstrands internationella relationer. Turismen har varit märkbar, Villmanstrand är den stad i Finland som efter Helsingfors har flest utländska besökare.

Päivi Pietiläinen ansvarar för Villmanstrands internationella relationer.

-Vår närhet till gränsen har varit en global styrka och specialkompetens. Men just nu marknadsför vi kanske inte närheten till gränsen mot Ryssland på samma sätt som förr, konstaterar stadsdirektören Kimmo Jarva. I dagens läge kan gränsen nog skrämma iväg en del turister också.

Gränsen har gett livskraft och tyngd i näringspolitiken, formulerar sig stadsdirektör Jarva. En stängd gräns innebär ett markant bortfall av turister och intäkter för företagen på orten.

Gränsen är vår vardag, förklarar stadsdirektören. Överallt i butiker och gator gör man ryska talas - och det är lätt att få service också på ryska.

Utanför det stora köpcentret lär det höra till att räkna hur många ryska bussar som står utanför - är det 7 eller 17 bussar fullastade med turister som shoppar i det stora köpcentret?

Det sista Allegrotåget mellan St Petersburg och Helsingfors gick den 31 mars. Anastasia (från St Petersburg) och Tom (Helsingforsare) omfamnar varandra vid perrongen, Anastasia ska tillbringa ett par veckor i Helsingfors och åker sedan tillbaka till St Petersburg med buss .

Tågtrafiken som går via Vainikkala gränsstation har avstannat. För tillfället är passagerartrafiken med det ryska tåget Allegro mellan Sankt Petersburg och Helsingfors nedlagd.

Trafiken tilläts fortsätta så länge den gav möjlighet för finländare att återvända hem från Ryssland. Det behovet upphörde, men tåget körde med ett stort antal ryska passagerare som åkte direkt till flygfältet i Vanda för att fortsätta utrikes.

I normala tider har även många av Villmanstrands invånare långvariga russiske visa. Det har hört till många pensionärs hobby att åka över gränsen för att köpa billig bensin på den ryska sidan, påpekar Päivi Pietiläinen.

Många åker också på veckoslutstur till närmaste storstad, Viborg, eller ända till Sankt Petersburg.

Det hör också till tjänstemännens vardag att ha visum och åka över för olika möten. Villmanstrand har också haft ett informationskontor i Sankt Petersburg, som nu är stängt.

Ukrainare på flykt

- Kriget i Ukraina är vi alla chockerade över. Hjälpverksamheten har satt igång också här i Villmanstrand, berättar stadsdirektör Kimmo Jarva. Det har kommit många ukrainare på flykt. Flera familjer har erbjudits boende i privata hem. Några av barnen från Ukraina har redan börjat i de lokala skolorna.

Ludmila, berättar att tågbiljetterna gick snabbt åt på några minuter då beskedet om att stoppa tågtrafiken kom. Hon bor inte längre i Ryssland, utan varit på besök och ska åka hem till Storbritannien.

Tågtrafiken ansågs inte ändamålsenlig eftersom det ryska tågbolaget berörs av EU:s sanktioner. Därför har trafiken nu avslutats tills vidare. VR Group håller också på att trappa ner den ryska godstrafiken.

Inte bara tåget – men kanaltrafiken också stoppad

Villmanstrand har inte bara kontakter med Ryssland på land. Det finska insjösystemet har i ett stort prestigeprojekt kop-

plats ihop med de ryska insjöarna och Viborg så att det går att segla till Finska Viken och Östersjön.

Saima kanals seglingssäsong inleddes i början av april, men isen låg tjock ännu i slutet av månaden. Några isbrytare har inte vågat sig in i kanalen, men det finns sedan förr några båtar som kan bryta is.

Sjöfarten har varit viktig i Villmanstrand. Nu är det mest restaurangbåtar som väntar på vären. Förbindelsen till Östersjön via Saima kanal och Ryssland anses riskfylld och är stängd.

Rederierna har meddelat att det nu upplevs som alltför riskfyllt att använda kanalen. Den går genom ryska områden, även om själva kanalområdet är uthyrt till Finland. Försäkringsavgifterna för frakttrafiken har ökat och därför blir det ingen trafik. Den visumfria passagerartrafiken längs kanalen ser också ut att få svårigheter i sommar.

Drabbar gränshandeln hårt

Före coronapandemin räknade man med att ryska besökare handlade varor och konsumerade tjänster för en miljon euro om dagen i södra Karelen.

Bortom gränsen, på 200 kilometers avstånd, ligger Sankt Petersburg med över fem miljoner invånare, lika många som i hela Finland.

Corona-pandemin gjorde att handeln försvann nästan helt, och den hann inte återhämta sig före följande smäll.

Våren är sen på insjön Saimen, men vid det här laget har isbrytarna öppnat en ränna. I Saima kanal verkar det inte bli någon trafik, så länge de internationella handelssanktionerna pågår.

Ungefär 800 personer anses ha haft jobb tack vare de ryska besökarna i Villmanstrands affärer. Nu syns de uteblivna besöken i arbetslöshetsstatistiken. Å andra sidan finns det också brist på arbetskraft i regionen, speciellt inom hotell- och restaurangbranschen.

Utrikeshandeln inte så stor

Den finsk-ryska handeln har långa traditioner, men på senare år har en del företagare dragit sig ur eftersom det är alltför svårt. Och just nu ligger det mesta nere.

Handeln med Ryssland har länge minskat i värde både i södra Karelen och på total finländsk nivå. Nedgången har varit stor sedan år 2014.

- Bara 5 procent av Finlands utrikeseexport går till Ryssland, i gränstrakterna går lite mer av exporten till grannlandet i öst. Exporten till Ukraina har faktiskt varit större än till Ryssland, påpekar Mika Peltonen. Tyskland är etta och Sverige tvåa i den lokala exportstatistiken.

“Det gröna guldets”

I den här regionen är grönt den dominerande färgen. På kartan och i landskapet. Det mesta handlar om bioekonomi. Skog och virke alltså, och cellulosa, kartong, papper.

Också på den ryska sidan finns stora skogar som har vidareförädlats i Finland.

Päivi Pietiläinen hoppas mycket på ett stort Östersjöforum som ska hållas i Villmanstrand i september med 600 deltagare.

Självförsörjningen inom energisektorn kan bli ett mycket intressant tema, påpekar stadsdirektör Kimmo Jarva. Dessvärre verkar konferensen bli utan ryskt deltagande.

Kriget i Ukraina splittrar och krossar drömmarna för ryssar i Finland

Vi träffar ryskfödda Maria Taina-Parviainen utanför stadshuset i Villmanstrand. Hon vill egentligen inte prata med journalister. Men hon är upprörd och har ett budskap: - Finland är i fara. Villmanstrand är i fara. Även om Ryssland inte angriper Finland som man gjorde med Ukraina, riskerar man ändå att de kan skjuta någon granat, varnar hon.

TEMA

24.04.2022

TEXT: BENGT ÖSTLING, FOTO: CATA PORTIN

Den ryska ledningen är oberäknelig och farlig, fortsätter hon. Därför måste Finland gå in i Nato. Inte under sommaren, utan så snabbt som möjligt. Nu. Genast.

Maria Taina-Parviainen är en av de många ryssar som har flyttat över gränsen till Villmanstrand, redan för 20 år sedan. Hon kom från Sankt Petersburg-regionen för arbetspraktik i Finland.

Efter trädgårdsarbete och avbytarjobb i jordbruket studerade hon vid universitetet i Villmanstrand. Hon bildade familj, blev diplomingenjör och jobbade som projektchef inom ett maskinteknikföretag i Villmanstrand.

Först nyligen fick hon veta att också hennes pappas släkt har rötter både i Ukraina och Belarus. Hon är chockad över massgravarna i Butja och Mariupol, och varnar för att det

blir fler. Hon känner varmt för de angripna och nödställda i Ukraina, men har aldrig varit där.

Hon har inte heller varit hemma i Ryssland på mer än två år, på grund av corona-pandemin. Nu är det omöjligt av andra orsaker. Själv har hon inga planer på att återvända till Ryssland, hon trivs bra i Villmanstrand, men kriget i Ukraina förstör alla vackra drömmar.

Kriget splittrar den ryska befolkningen, också familjerna. Men i Finland finns det inte lika många ryssar som låter sig vilseledas av den ryska propagandan, tror Maria Taina-Parviainen. Hon anser det handlar mycket om vem som ser på rysk tv, och vem som följer finska och internationella tv-nyheter.

Det verkar ha blivit lite svårare att vara rysk i Finland, men det har alltid funnits en underliggande rasism mot ryssar bland finländarna. Under Sovjetunionens tid kallades det rentav rysshät.

Nu är det extra känsligt att tala om det. Maria Taina-Parviainen vill inte ge några orsaker för ryssarna att ingripa i Finland. Den ryska ambassaden har på sociala medier bett ryssar i Finland att rapportera om alla övergrepp mot ryska medborgare. Men rasismen finns ju också i Ryssland, påpekar hon.

Många ryssar har hunnit skapa ett helt nytt liv i Finland och tänker inte så mycket på sin ryska nationalitet. Att vara rysk är inte så stor sak. Det kommer fram nästan bara när det är ishockey, skämtar Maria Taina-Parviainen.

Nu kan nationalismen kännas extra farlig. Hela kriget och fientligheterna bygger på en lögn, säger Maria Taina-Parviainen. Argumenten mot Ukraina kommer från tomma inte. Påståendena om denazifiering och rysk "hjälp" till Ukraina framstår för henne som obegripliga.

- Nu kan man bara hoppas på nya makthavare i Ryssland, som vill det bästa för Ryssland. Det är ett stort land med mycket resurser och många människor, påpekar hon.

Ryssland har chanser att bli världens bästa land. Men då krävs det ledare som bryr sig om landet och inte bara sina egna intressen, säger Maria Taina-Parviainen.

Jytte Guteland: Framgång i EU-parlamentet kräver stark prioritering

Efter att ha varit Europaparlamentariker i åtta år och huvudförhandlare för EU:s klimatlag, är nu socialdemokraten Jytte Guteland beredd att lämna parlamentet för att kandidera till svenska riksdagen.

PORTRETT

23.04.2022

TEXT: BENGT ROLFER OCH GUNHILD WALLIN, FOTO: ANDERS LÖWDIN/SOCIALDEMOKRATERNA

- Det har varit fantastiskt roligt att arbeta med klimatlagen och utsläppshandeln, men för egen del är det dags att göra något nytt. Jag lockas av att vara närmare mitt parti och att driva klimatfrågorna vidare på hemmaplan. Jag vill också få med mig lite av EU hem och koppla det till arbetet hemma. Det behövs utbyte åt båda hållen, säger Jytte Guteland.

Jytte Guteland är 43 år och har bland annat en bakgrund som SSU:s ordförande. På sin Twitterpresentation beskriver

hon sig själv som ”miljöengagerad feminist med fäbless för skidåkning och djur”.

Hon valdes in i EU-parlamentet 2014 med tre huvudfrågor på sin politiska agenda – miljö och klimat, demokrati samt sysselsättning och sociala frågor. Nu, strax innan hon lämnar parlamentet, har hon av svenska Dagens Nyheter beskrivits som Socialdemokraternas mest framgångsrika EU-parlamentariker. Hon har också nominerats till ”MEP 2022 Awards”, med prisutdelning den 29 juni i Bryssel.

Priset har delats ut sjutton gånger tidigare till parlamentsledamöter som bedöms ha nått exceptionella politiska mål inom EU. Priset är indelat i olika kategorier och Jytte Guteland är nominerad inom kategorien "Energi, vetenskap och forskning". Under senaste parlamentsperioden har hon varit huvudförhandlare för EU:s klimatlag och rankades 2021 som den tredje mest inflytelserika klimatpolitikern inom EU.

- Det är arbetet med klimatlagen som framförallt belönas i nomineringen till "MEP 2022 Awards", säger Jytte Guteland.

Vägen till att spela en viktig roll för klimatlagen har skett genom ett målmedvetet arbete, som startade i början av första mandatperioden.

Det kan vara svårt att finna sin roll i EU-parlamentet, där besluten som fattas först måste igenom en snirklig gång i olika utskott.

- För alla politiskt intresserade är parlamentet som ett smörgåsbord av möjligheter att påverka. I början vill man vara med lite överallt, men risken med det är att ingen ser alls vad man vill och då blir det svårt att få inflytande, säger Jytte Guteland.

Att skapa en röst i parlamentet

Redan under första mandatperioden beslutade Jytte Guteland att inte gå in den fälla som alla parlamentets möjligheter innebär, utan att från början prioritera och på så sätt få en röst inom klimatfrågorna. Där såg hon och hennes medarbetare en möjlighet att göra skillnad och att få en röst från en svensk horisont. Under första mandatperioden sökte hon och hennes medarbetare alla möjligheter till olika yttranden som fanns i miljöutskottet i syfte att så småningom få fram en lagstiftning kring utsläppshandeln.

Det målmedvetna arbetet lyckades och Jytte Guteland fick mandat att förhandla om utsläppshandeln för den socialdemokratiska gruppen i parlamentet.

- Efter det fortsatte vi att prioritera klimatfrågor, söka i alla tillgängliga rapporter och jag yttrade mig i alla debatter om

klimat när det fanns möjlighet. Jag blev gruppleddare för miljöutskottet under den första mandatperioden och valde där att prioritera klimatlagen.

En andra mandatperiod stärker argumenten

Jytte Gutelands egen erfarenhet är att det kan ta en mandatperiod innan man som parlamentariker är helt inne i arbetet. Som parlamentariker kan man inte påverka när lagförslagen läggs och eftersom lagstiftningen revideras flera gånger så får parlamentarikerna chansen att fördjupa sig.

- Man får också en starkare röst, när man kan berätta hur det var förra gången. Det tar en mandatperiod innan man känner igen alla cykler, förstår vad som är stora och små frågor och vad parlamentet kan eller inte kan påverka.

Arbetet i Strasbourg gör det svårare att upprätthålla kontakterna i Sverige. Här är Jytte Guteland tillsammans med Sverige tidigare statsminister Ingvar Carlsson på Almedalsmingel, året innan hon valdes in i EU-parlamentet.

Ett politiskt engagemang i Sverige betyder en närmare delaktighet med det egna partiet, jämfört med att vara politiker på EU-nivå. Som EU-parlamentariker är det svårt, ja nästan omöjligt, att delta regelbundet i till exempel partiets veckomöten och Jytte Guteland har saknat detta. Här har dock pandemin inneburit en förändring. Det har blivit vanligare med en hybrid mellan digitala och fysiska möten, också efter att restriktionerna lättat. Idag är det lättare att delta på distans och Jytte Guteland deltar numera i många möten i Sverige som inte hade varit möjliga tidigare.

- Det betyder att det är lättare att få en röst hemma i Sverige. Jag tror det samma gäller för mina nordiska kolleger, särskilt vi som kommer från Finland och Sverige och har ganska långt hem. Vi har alltid lidit av att vara i geografins utkant.

De som kommer från EU:s yttre gränser sitter ofta kortare perioder i Europaparlamentet. Jytte Guteland hoppas att detta ska förändras genom att det även framöver blir vanligare med digitala möten.

- Eftersom man blir mer inflytelserik ju längre man sitter där är det bra för demokratin att sitta i längre perioder, men inte för länge förstås, säger hon

Alla samtal börjar med kriget i Ukraina

När vi talas vid på Zoom har det nästan gått tre veckor sedan Rysslands invasion av Ukraina. Under EU-parlamentets februarisession i Strasbourg märktes en vrede och en förstämning över Rysslands krig i Ukraina, men också en enighet och en stolthet över förmågan att tillsammans fatta stora och snabba beslut, som massflyktsdirektivet och rader av sanktioner mot Ryssland och dess oligarker. Jytte Guteland bekräftar känslan, trots att hon inte var fysiskt närvarande vid just den sessionen.

- Alla är i chock och det finns inte ett samtal som inte börjar med att man talar om den fasa som kriget innebär. Det har varit dystra tider länge med flyktingströmmen 2015, Brexit och sen pandemin. Vi var inte beredda på att det skulle komma något ännu värre. Det kändes till och med som att det hade lättat lite politiskt med Biden som president i USA och att lite av den populism som Trump stod för kunde tryckas tillbaka. Så visar det sig att Putin, lite i skymundan, har laddat för det här. Det var ett fruktansvärt och brutalt uppvaknande, säger Jytte Guteland.

Trots kriser fortsätter EU:s lagstiftningsarbete

Men EU har också blivit van vid kriser och oavsett har lagstiftningsarbetet rullat på. Så också nu. Trots att Putin i årtal har velat destabilisera EU, visar EU:s reaktioner att han inte har lyckats, konstaterar Jytte Guteland.

- EU har enats väldigt bra under de här veckorna och agerat kraftfullt genom sanktioner, fördömanden och med uttalad ambition att minska beroendet av rysk fossil energi. Och även om Putin har svårt att backa, så är det ju bra att den här beslutsamheten finns från EU. Att EU-maskineriet fortsätter sitt lagstiftningsarbete och att vi slutar pumpa in pengar så att hans krigskassa kommer att strypas är också ett sätt att markera mot Putin.

Hon argumenterar med skärpa för att Europas beroende av rysk gas och olja måste upphöra. För henne är sambandet tydligt mellan klimat och säkerhetspolitik.

- Vi vet att klimat och säkerhet hör ihop på flera sätt. Vi ser det tydligt nu, när vi vet att den ryska exporten av energi och därmed importen till EU har finansierat Rysslands krigsmaskin. Men det är också så att den globala upphetningen har inneburit att människor i utvecklingsländer har tvingats emigrera. Det beror på att de i ett varmare klimat inte kan bruka jorden, men också havshöjningen och extremvädret tvingar människor på flykt, säger Jytte Guteland i en film på sitt twitterkonto.

Tryggheten med att tillhöra en familj

När hon nu lämnar EU-parlamentet tar hon med sig både sina erfarenheter från klimatarbetet och den kunskap och de kontakter arbetet i parlamentet inneburit.

I EU-parlamentet sitter inte parlamentarikerna landvis, utan i förhållande till vilken partigrupp de tillhör.

- Trots alla kriser - vilken vändning som har skett under de här åren när det gäller EU:s roll i klimatpolitiken. Även om jag och många önskar mer, så är EU en av de största regionala krafterna i världen för klimatet och jag är glad att jag har varit med och varit pådrivande, säger Jytte Guteland.

Hon gläds också över att i praktiken ha fått kunskap om vad EU-samarbetet innebär och att det finns en aktör som kan lösa alla de frågor som är större än landsgränserna. Att medlemsstaternas flaggor hänger bredvid varandra är numera en symbol vars betydelse djupnat. De innebär att tillhöra en europeisk familj. Och det är viktigt, anser Jytte Guteland. Inte minst nu.

- Vi ser bortom de nationella gränserna och stöttar varandra. Innan min tid här var det mer teori, men nu när jag ser hur arbetet sker i verkligheten, från högsta politiska nivå till föreningslivet, så är det otroligt stort. EU är bättre än sitt rykte, även om ryktet blivit bättre på senare år.

Hon ger en vardagsbild av parlamentet, där de olika parti-grupperna sitter huller om buller, förenade av sitt parti, inte sina nationella tillhörigheter. Där kolleger från olika länder inte bara samarbetar kring idéer utan också blir vänner.

- I dessa tider av krig och geopolitisk oro är det också tryggt att höra till en familj, där vi som tillhör samma partigrupper är förenade av idéer och om vart vi ska. Det har blivit så uppenbart och tydligt, vi håller sams och vi har fredliga avsikter. Det behövs när den ryska björnen har vaknat.

EU:s minimilöneförslag försenat, Norden splittrat

Håller tiden på att rinna ut för förslaget om europeiska minimilöner? Mycket talar för det. Ukrainakriget och det franska presidentvalet gör att frågan tappar tempo. Men det handlar också om att oenigheten inom EU fortfarande är stor.

NYHET

23.04.2022

TEXT: BENGT ROLFER OCH GUNHILD WALLIN, FOTO: ANDERS LÖWDIN/SOCIALDEMOKRATERNA

Redan när Arbeidsliv i Norden skrev om den här frågan för drygt ett år sedan stod det klart att EU-kommissionens idé om lagstadgade minimilöner stötte på motstånd i Norden. Den sågs som hot mot den nordiska förhandlingsmodellen. Sedan dess har dock frågan avancerat genom EU-proceduren och för närvarande förhandlar Europaparlamentet med Europeiska rådet (regeringarna) om ett kompromissförslag.

Under resans gång har det blivit tydligt att det finns splittring även mellan de nordiska länderna. Inför slutspurten har Finland, Danmark och Sverige landat i olika ståndpunkter.

När EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen presenterade minimilöneförslaget i oktober 2020 var mo-

tivet att alla EU-medborgare skulle få en skälig levnadsstandard, att jämlikheten skulle öka och fattigdomen minska. Det skulle också uppmuntra fler att ta ett arbete och motverka osund konkurrens från oseriösa arbetsgivare. Hon påpekade att inget land skulle påtvingas lagstadgade minimilöner och la till att förslaget även syftade till att stärka det system med kollektivavtalsförhandlingar som den nordiska modellen vilar på.

Unisont nordiskt ramaskri

Bemötandet blev minst sagt splittrat. I många EU-länder välkomnades initiativet, men i Norden möttes det av ett närmast unisont ramaskri från såväl politiker som fack och arbetsgivare – åtminstone i Sverige och Danmark. Inom Eu-

ropafacket (ETUC) har splittringen gått så långt att svenska LO slutat betala in medlemsavgiften.

- Det går inte att betala någon för att de ska döda en, sa Torbjörn Johansson, avtalssekreterare i svenska LO till tidningen Arbetet.

Trots protesterna från norr har minimilönefrågan avancerat genom EU-maskineriet. I december förra året antog EU-parlamentets majoritet ett långtgående förslag med bland annat bindande regler och ett garanterat minimilöneskydd. Strax därpå beslutade ministerrådet om ett kompromissförslag med mindre tvingande regler. Den svenska och finska regeringen stödjer detta förslag, medan Danmark avvisade det av principiella skäl. (Finland har hela tiden varit mer positivt inställt än sina nordiska grannar).

Ett stort och ett litet nej

Den danska Europaparlamentarikern Marianne Vind, socialdemokrat och ledamot av sysselsättningsutskottet, tonar ner skillnaderna mellan den danska och svenska linjen.

- Sverige och Danmark har samma hållning i EU och våra arbetsmarknadsministrar är eniga, men det finns en kulturskillnad mellan oss. Vi ger uttryck för starkare reservationer, säger nej till det vi inte tycker om medan ni i Sverige är mer kompromissvilliga och tar det bästa i förhandlingarna. Men vi driver fortfarande samma sak. Även om danska LO och de danska arbetsgivarna säger ett bestämt nej, så säger de svenska parterna ett litet nej. Det ser ut som större skillnader än vad det i verkligheten är, säger hon.

Abir Al-Sahlani är EU-parlamentariker för Centerpartiet. Foto: Bengt Rolfer

Den svenska parlamentarikern Abir Al-Sahlani, centerpartist och ledamot av sysselsättningsutskottet, tycker att Sverige borde ha gjort som Danmark.

- Jag vet inte varför Sveriges regering valde den här positionen när man kunde ha satt hårt mot hårt. Det här är en otroligt viktig fråga för framtiden, därför måste vi ta i från

tårna och säga: "Stopp, det här är inte okej". Men man valde en mjukare linje och vi får nu se vad det leder till.

Abir Al-Sahlani är född i Irak och flydde till Sverige 1991 som 15-åring. Det är framför allt utifrån ett integrationsperspektiv som hon har engagerat sig i arbetsmarknadsfrågor. Hon satt i Riksdagens arbetsmarknadsutskott 2010–2014.

- Då lärde jag mig mycket om den svenska arbetsmarknadspolitiken. Det är mycket jag är kritisk till, men det är också genom att lära sig som man blir engagerad i olika frågor, förklarar hon.

Den andra svenska ledamoten i parlamentets sysselsättningsutskott är socialdemokraten Ilan De Basso. Han ser till skillnad från Al-Sahlani och sin danska partivän Marianne Vind ministerrådets förslag som "en tillförlitlig kompromiss".

Ilan De Basso är EU-parlamentariker för Socialdemokraterna. Foto: Bengt Rolfer

- Det optimala hade varit om vi fått garantier som hållit hela vägen för att vår egen lönebildningsprocess inte ska påverkas. Men det har vi inte fått, så nu gäller det att parlamentets förhandlare går med på rådets förslag så som det ser ut, säger Ilan De Basso.

21 av 27 länder har minimilön

Faktum är dock att 21 av 27 EU-länder redan har lagstadgade minimilöner (alla utom Cypern, Danmark, Finland, Italien, Sverige och Österrike). Men nivåerna varierar kraftigt – från 332 euro i månaden i Bulgarien till 2202 euro Luxemburg (Eurostat 2021).

För många politiker och fackliga företrädare i resten av Europa kan en det vara svårt att förstå det hårda motståndet från Norden. Många ser oss som osolidariska och att vi bara tänker på att skydda oss själva. De nordiska parlamentarikerna har haft det kämpigt att försöka förklara den nordiska modellen.

Här är en sammanfattning av vad det svensk-danska motståndet går ut på:

- Politiker ska inte lägga sig i lönebildningen, det är parternas ansvar och sker i förhandlingar.
- Risken med att överlåta till politikerna är att de inte bara kan höja lönerna utan också sänka dem.
- Det finns en risk att minimilönen också blir en maximilön som försvårar ytterligare löneflytt.
- Det strider mot EU:s kompetens att lägga sig i lönebildningen.
- Om minimilönen införs kan EU-domstolen i Luxemburg få ett avgörande inflytande över våra avtal.

Länder som inte känner till den nordiska modellen inser ofta inte heller att våra kollektivavtal innehåller så mycket mer än löner.

- Våra förhandlingar rymmer en rad frågor. Vi förhandlar om utbildning, integration, unga utan jobb med mera. Det är en helt annan modell, säger Marianne Vind.

- Det är mycket som står på spel – vår tradition av att skapa bättre arbetsvillkor, vårt sätt att hantera omställning. Ja, otroligt mycket kommer att påverkas, säger Abir Al-Sahhani.

Kriget kan fördröja beslutet

Att Ursula von der Leyen vid en utfrågning i EU-parlamentet i början av april upprepade att den nordiska partsmodellen ska respekteras tycks inte förändra något när det gäller den svenska och danska inställningen. Men förslaget kan stupa av andra skäl. Under årets första månader har parlamentet, rådet och kommissionen träffats i ett flertal förhandsrundor inom den så kallade triloggen under ledning av det franska ordförandeskapet. President Macron har haft en tydlig vision om att ro minimilönefrågan i hamn före det franska presidentvalet. Av olika skäl har det inte gått. En viktig förklaring är kriget i Ukraina.

- Kanske blir frågan om minimilöner fördröjd nu, säger Marianne Vind. Flera miljoner är på flykt och jag är rädd att de som kommer till Sverige och Danmark kommer in på låga löner. Våra löner är högre än vad de är vana vid, men det är också dyrare att leva i våra länder. Många vet inte om det.

Hon tycker att EU i stället för att driva fram en minimilön skulle verka för att fackföreningarna stärks och får möjlighet att sprida kunskap om arbetstagares rättigheter.

Carl-Albert Hjelmborn, chef för de svenska fackens kontor i Bryssel, tror att minimilönefrågan kan dra ut på tiden.

- Det är svårt att se hur man ska lyckas komma överens. Europaparlamentet vill gå betydligt längre än det liggande förslaget, medan rådet menar att det inte finns någon prut-

mån alls. Om man inte kommer överens under det franska ordförandeskapet kan det bli en långbänk av det här. Jag tror inte att det tjeckiska ordförandeskapet (som tar över den 1 juli) har någon jätteaptit på att driva detta, i synnerhet inte nu, säger Hjelmborn.

Norge hoppas på Sverige och Danmark

Var står då icke-EU-landet Norge i den här frågan?

Robert René Hansen på norska LO:s Brysselkontor påpekar att det på europeisk nivå finns liten erfarenhet av att lösa frågor genom avtal och att detta kommer att prägla lagstiftningsprocessen.

- Det har gått mycket prestige i den här frågan och det är bara några få länder som är emot. Den norska hållningen är inte ändrad, men för norska aktörer finns lite att göra just nu, eftersom vi inte är på insidan av processen. Däremot är det viktigt vad EU-medlemmarna Sverige och Danmark för, säger han.

Snabbspår för flyktingar ledde i motsatt riktning i Sverige och Norge

- Snabbspåret importerades från Sverige, men kom till Norge för att dö! Det är den provocativa underrubriken på ett kapitel i en ny bok som handlar om hur den norska välfärdstjänsten NAV har arbetat med inkluderande arbetsliv, lärande och innovation.

TEMA

22.04.2022

TEXT: BJÖRN LINDAHL

Redaktörer för boken är Aina A Kane och Øystein Spjelkavik, medan kapitlet om snabbspåret, eller hurtigsporet, som det kallades i Norge, har skrivits av Gunn Elin Fedreheim.

I det nordiska samarbetet framhävs ofta vikten av att länderna lär av varandra. När Sverige 2015 lanserade ett snabbspår för flyktingar för att korta ned tiden att ta sig ut på arbetsmarknaden, var det inte så förvånande att norska politiker plockade upp idén bara ett år senare. De politiska åtgärderna blev emellertid väldigt olika, säger Gunn Elin Fedreheim:

- I Sverige kopplades snabbspåret direkt till olika yrken. Redan hösten 2016 kunde flyktingar i Sverige med bakgrund

som kock, slaktare, maskintekniker och 11 andra yrken, följa färdigetablerade spår.

- I Norge tolkades hurtigsporet som en standardiserad och universell lösning, som inte krävde att det togs hänsyn till att olika yrken krävde olika spår.

Gunn Elin Fedreheim

Gunn Elin Fedreheim och sex andra forskare genomförde 62 intervjuer med anställda och chefer inom NAV, samt med arbetsgivare och flyktingar, i tre olika kommuner i Troms och Finnmark i Nordnorge för att se hur det gick med reformen.

- Hurtigsporet lanserades väldigt snabbt. Regeringen ingick en avsiktsförklaring med arbetsmarknadens parter i maj 2016. När vi började planera den här studien i samarbete med NAV i Troms och Finnmark, så var de väldigt intresserade av att hurtigsporet skulle vara en del av studien. Vi tror det var delvis för att de själva ville veta mer om vad åtgärden egentligen innebar.

Av de 62 personerna som intervjuades var det bara 28 som kände till hurtigsporet. Bara en flykting och en arbetsgivare hade hört talas om det. 6 av de 28 kände bara till det som ett begrepp, men inte vad det innebar.

Gick emot de anställdas ideal

Men det var inte bara okunskap som var ett problem.

- Den här åtgärden gick tvärt emot det som är väldigt centralt i Norge – att alla ska behandlas lika. Samhällsekonomiskt kan man argumentera för att det är mer lönsamt att satsa på de som har svårast att ta sig in på arbetsmarknaden, säger Gunn Elin Fedreheim.

En utmaning var också att det arbetet med flyktingar är så decentraliserat i Norge, där det är kommunerna som har ansvaret.

- Hurtigsporet borde ha varit mer systematiserat från början. När lokala kontor ska genomföra åtgärder som de inte förstår går det inte så bra.

När Gunn Elin Fedreheim och hennes team genomförde sina intervjuer var det många som fick en aha-upplevelse när de fick höra att reformen i Sverige hade koncentrerats till vissa yrken.

I ett eget kommentarkapitel skriver enhetsledaren för NAV Harstad, Kari Eltvik Hansen:

- Vi hade flera rundor internt för att diskutera hur vi skulle förstå och tolka hurtigsporet, men vi upplevde det som oty-

dligt, och det var svårt att förstå essensen i vad som önskades av hurtigsporet. Många av åtgärderna som nämndes i avsiktsförklaringen var redan på plats.

Som en av de intervjuade uttryckte det: De som var kandidater till snabbspåret ”snabbspårar sig själva”.

Knöts inte till yrken

- Även om det refereras till det svenska snabbspåret så har jag inte hittat något som tyder på att man i Norge någonsin ville knyta den här åtgärden till specifika yrken. Jag är inte säker på om det hade varit genomförbart.

Som det fungerar idag så bygger mottagningen av flyktingarna att alla först ska till Råde utanför Oslo, förklarar Gunn Elin Fedreheim. Under de första två veckorna ska det kartläggas vilka kompetenser de har.

- Men det finns ingen fördelning så att flyktingarna bosätts i närheten av där de kan få jobb, till exempel om det finns en ukrainsk flykting som har erfarenheter från fiskindustrin, skulle man kunna skicka familjen till Gamvik, där det finns en stor mottagningsanläggning för yrkesfiskare. Det blir för svårt att matcha flyktingar med jobb.

Kunde du se några positiva resultat av hurtigsporet?

- Nej, det blev ”bara ytterligare en kategori som vi ska rapportera om” som en av dem jag intervjuade sa.

Hon påpekar att hurtigsporet inte nämns alls i regeringens senaste integrationsutredning. Samtidigt finns det nu debattröster som argumenterar för att ett hurtigspor ska upprättas för ukrainska flyktingar

- Det som överraskade mig positivt var den stora vilja som finns bland arbetsgivarna att anställa flyktingar, men det de kommer tillbaka till är hela tiden språket. I inledningen under trepartssamtalen om hurtigsporet var det sagt att arbetsgivarorganisationerna skulle involveras. Det skedde aldrig, säger Gunn Elin Fedreheim.

Siri vil snakke islandsk om 12 til 18 måneder

Det er vanskelig å gjøre små språk del av et digitalt miljø som domineres av noen få IT-giganter. Islandske myndigheter har kjempet for å gjøre islandsk del av IT-verdenen. Dette blir stadig viktigere siden flere og flere ting blir stemmestyrte. Bare spør Alexa, Siri og Bixby. Men ikke på islandsk, det forstår de ikke.

NYHET

22.04.2022

TEKST: HALLGRIMUR INDRIDASON

Problemene nordiske språk som grønlandsk og samiske språk står overfor har vi skrevet om før i AiN. Islandsk står i en litt bedre posisjon siden språket i det minste er del av Google Translate nå.

Mye mer må gjøres for å sikre at islandsk blir en del av den digitale verden, men i de siste årene har man også oppnådd mye. I 2017 introduserte den islandske regjeringen en fem-års språkteknologiplan. Hovedmålet var å gjøre islandsk til en del av det digitale samfunnet.

Almannarómur (Folkets stemme), et språkteknologisenter grunnlagt i 2014, startet jobben med å nå dette målet i 2019. Ifølge daglig leder Jóhanna Vigdís Guðmundsdóttir har ting gått bra.

Daglig leder i Almannarómur, Jóhanna Vigdís Guðmundsdóttir, får besøk av to presidenter, den nåværende Guðni Th. Jóhannesson og tidligere president og goodwill ambassadør for språk i Unesco, Vigdís Finnbogadóttir. Begge er beskyttere av Allmannarómur.

– Språkteknologiplanen skulle vare i fem år, men vi har greid å nesten bli ferdig på tre år, sier hun.

– Det vi har greid på disse tre årene er å bygge en islandsk språkteknologisk infrastruktur. Det var nødvendig fordi vi må bygge veien før vi kan kjøre på den.

Med infrastruktur mener hun datainnsamling av islandske og engelske ord slik at disse kan enkelt oversettes frem og tilbake, samt å utvikle software som kan bruke denne dataen i digital hardware som datamaskiner, smarttelefoner og mer.

– Dette er grunnlaget, og så bygger vi språkanalyseverktøy, tekstlesere og andre program som lar utstyret forstå islandsk, og også «snakke» til oss på islandsk.

Pågående diskusjoner med IT-giganter

Guðmundsdóttir sier det neste steget er å sørge for at teknologien brukes i hardware som utgjør en stadig større del av folks liv.

– Noe av det jeg gjør nå er å kommunisere og diskutere med de store IT-selskapene. Vi vil kunne kommunisere på vårt eget språk med disse selskapenes produkter, som Google Home, Alexa og Siri.

Disse diskusjonene er ekstremt viktige, sier Guðmundsdóttir.

Stor språkmakt

– Disse selskapene har så stor makt over språkernes fremtid, og dermed deres eksistens. Vi må beskytte historien og kulturen som er knyttet til språkene. Dette vet selskapene godt, og språk er del av deres mangfoldighets-retningslinjer. Så mitt mål med å kommunisere med disse selskapene er å sørge for at de bruker våre løsninger.

Det har allerede vært fremgang. I februar ble det annonsert at en avtale hadde blitt inngått med Microsoft rundt bruken av islandsk i teknologiløsninger. Det foregår diskusjoner med selskaper som Meta (som eier Facebook og Instagram), Apple, Amazon og Google. Forhandlingene med Microsoft

fortsetter, og Guðmundsdóttir håper at man kan oppnå avtaler med de fleste selskapene i år.

– Vi har gjort dette på en annen måte enn andre land med små språk. Vi har skapt en solid infrastruktur basert på hva disse selskapene behøver. Så vi har et produkt å tilby dem som kan være en del av deres tilbud og løsninger. Vi spør dem hva de behøver fra oss, istedenfor å spørre dem hva de kan gjøre for oss, sier Guðmundsdóttir.

Sørger for at islandsk fortsetter å eksistere

Guðmundsdóttir snakker også med islandske selskaper som kan tenke seg å bruke denne teknologien for å bygge opp sine egne tilbud for klienter og andre selskaper.

– Selskapene som er i direkte kontakt med sine klienter vet hva de behøver når det gjelder disse tingene. Den neste språkteknologiplanen vil fokusere veldig på å oppmuntre selskaper til å bruke dette, og å oppdatere og endre teknologi på en måte som kommer dem til gode.

I neste steg vil det også fokuseres på å utvikle teknologien for å møte nye tekniske krav.

– Et eksempel er kunstig intelligens, AI, som har endret seg dramatisk i de siste årene. Du kan si at språkteknologi for det meste er basert på AI. Vi har tilpasset oss endringene etterhvert som de har kommet, men vi må likevel vedlikeholde grunnlaget vårt og også introdusere nye løsninger for å holde tritt med utviklingen. Så du kan si at dette prosjektet har ingen ende.

Guðmundsdóttir sier at et av hovedmålene med alt dette er å sørge for at det islandske språket fortsetter å eksistere og bli brukt.

– Det kommer ikke til å skje hvis vi ikke kan bruke det i alle situasjoner i våre daglige liv.

Til slutt, når vi spør Guðmundsdóttir om når Siri, Alexa og alle de andre kommer som liker å lytte til våre ordre kommer til å forstå islandsk, svarer hun:

– Jeg er optimist og tror det vil skje i de neste 12 til 18 månedene.

Det betyr at islandske iPhone-eiere kan begynne å glede seg til å slutte å si «Hey Siri» og heller si «Komdu sæl, Siri» på islandsk.

Minister legger press på Disney

Island kjemper for språket sitt på andre fronter også. I februar i fjor sendte Islands kulturminister Lilja D. Alfredsdóttir et brev til Disney der hun kritiserte medieselskapet for å bare ha rundt 40 filmer på strømmetjenesten Disney+ som var dubbet på islandsk. Hun understreket at islandsk dubbing var tilgjengelig for langt flere filmer.

Etter litt overtalelse svarte Disney Alfredsdóttir i juni 2021, og sa at over 600 titler på Disney+ var i ferd med å få islandsk teksting eller dubbing – inkludert klassikere som Fantasia, Peter Pan og Pinocchio.

Da svaret kom, skrev Alfredsdóttir på Facebook at det var tydelig at Islands stemme hadde blitt hørt. Skal vi tro Guðmundsdóttir, finner vi snart ut om IT-gigantene vil høre den samme stemmen.

Sanna Wolk tillsammans med två ungdomar som får läxhjälp

Ung och kompetent – inte alltid tillräckligt

Det räcker inte att vara smart. För många ungdomar är dörren ändå stängd till stora delar av arbetslivet. Organisationen NU – Nolla Utanförskapet – arbetar tillsammans med näringslivet för att öppna dörren för dem som står utanför. Men är det utanförskap eller innanförskap som vi ska diskutera?

NYHET

21.04.2022

TEXT: FAYME ALM, FOTO: ANNA-KARIN NILSSON/EXPRESSEN/TT/NTB

Sanna Wolk är förbundsordförande för SULF – fackförbundet för Sveriges universitetslärare och forskare – och professor i juridik. Hon är också initiativtagare till NU – Nolla Utanförskapet, en organisation som arbetar med läxhjälp, studiebesök och utbildningar för att öka inkluderingen av unga till yrkeslivet. För såväl elever som skolor är alla aktiviteter som arrangeras av NU kostnadsfria, det är företagen som sponsrar verksamheten.

Organisationen skapade Sanna Wolk efter att ofta varit med på Röda korsets läxhjälp i Rinkeby, en miljonprogramföretorr norr om Stockholm, av polisen klassad som ett särskilt utsatt område.

- I Rinkeby mötte jag många smarta ungdomar, men det var en stor blandning av personer på läxhjälpen samtidigt som man som läxhjälpare inte riktigt åtog sig ett långsiktigt ansvar. Jag undrade om jag egentligen gjorde en skillnad för ungdomarna, om jag motiverade dem till att sikta högre både vid gymnasievalet och till universiteten. Jag såg också hur vi behöver ta tillvara den stora kompetensen som finns hos dessa ungdomar, säger hon till Arbetsliv i Norden.

Just att ungdomarna inte får stödet och ser möjligheterna att sikta högt oroar henne, den leder till kompetensförlust, något som inte ska finnas, anser Sanna Wolk.

- Om Sverige ska vara en kunskapsnation i framtiden behöver vi den kraften och kompetensen som dessa ungdomar har, säger hon.

Bryta utanförskapet

Det är de vattentäta skotten i samhället, de mellan utanförskapsområden och resten av samhället som NU vill överbrygga med sina aktiviteter, samtliga i samarbete med olika företag i olika branscher. I ytterområden hamnar många ungdomar i utanförskap utan befintliga nätverk och det kan slå hårt mot deras självkänsla, menar Sanna Wolk. Det är här NU bedriver uppsökande verksamhet via skolor och fritidsgårdar.

- Ungdomar som hamnar i de här miljöerna blir stämplade på något sätt. Samtidigt har de inte alltid föräldrar och släktingar som kan visa den delen av samhället som leder till högre utbildning och attraktiva jobb. De måste tas ut från sin miljö, få inspiration och känna sig inkluderade. Att de också är välkomna, säger hon.

Ungdomar som bor i andra områden och har behov av stöd är också välkomna. Med hjälp av NU går det att komma in under ytan och vända utanförskap till innanförskap, som Sanna Wolk uttrycker det.

Långsiktighet och struktur avgörande

NU är aktiva i Stockholm och i Malmö, nästa år även i Uppsala. I dessa städer erbjuder företag med centralt placerade kontor läxhjälp i sina egna lokaler åt elever i årkurs 8 och 9 samt från gymnasiet.

Ungdomarna kommer till läxhjälpstillfällena för att få pepp och stöd men också för att se hur det är bakom företagsfasaderna. Vill de vara med kan de varje onsdag under fem år komma till företaget för att få hjälp med sina läxor och även få personliga kontakter, lära känna företagen och koderna, inspireras till högre utbildning, säger Sanna Wolk, och fortsätter:

- Långsiktighet är det mest väsentliga när dörren ska hållas öppen till högre utbildning och ungdomarna ska få bra arbetslivskontakter. Många initiativ görs, men de är korta och ger inte så mycket. Det är viktigt för ungdomarna med långsiktighet och vår läxhjälp är därför under fem år för varje ungdom. Det gör dem trygga, säger Sanna Wolk.

För att ungdomarna ska få det stöd de behöver mejlar de på måndagen NU vilka läxor de behöver hjälp med på onsdagen. På tisdagen mejlar NU företagen som går ut med till sina anställda och söker den efterfrågade kompetensen.

- Det är mycket matchning och också mycket struktur. Kvalitet är viktig både för ungdomarna och för företagen som betalar för att det ska bli bra, säger Sanna Wolk.

Dörren kan öppnas för fler

NU arrangerar även studiebesök på olika företag för elever från årkurs 6 och uppåt samt skräddarsyr utbildningar för unga vuxna som aldrig haft kontakt med stora företag. På dessa företagsutbildningar träffar de under tio veckor anställda och får möjlighet att lära sig mer, visa sina kompetenser, få inblick i en särskild bransch och knyta arbetsrelaterade kontakter parallellt med att deras kompetens synliggörs för företagen.

- Det är ett sätt för företagen att rekrytera talanger samtidigt som utbildningarna motiverar och inspirerar deltagarna att utveckla sig mer, säger Sanna Wolk.

Intresset bland företag att arbeta tillsammans med NU för inkludering av unga ökar stadigt, enligt Sanna Wolk.

- Vi växer så det knakar och det innebär att ännu fler ungdomar kan komma in och se att de är välkomna i alla delar av samhället. Då öppnas dörren, säger Sanna Wolk.

Kompetens som negligeras

Liksom Sanna Wolk vänder sig Mikael Stigendal mot att ungdomars kompetens inte tas till vara. Han är professor i sociologi vid Malmö universitet och har arbetat med flera projekt som rör ungdomar och utanförskap. Som exempel nämner han de ungdomar som är bosatta i ytterområden och går på gymnasieskolor i stadens centrum.

Mikael Stigendal är professor i sociologi. Han intresserar sig för hur samhället hänger ihop och har forskat mycket om städer som Malmö, tillsammans med ungdomar som bor där.

- I städerna har det uppstått gränser med funktionen innanför eller utanför. Ett slags samhällsgränser som talar om när man är inne respektive ute. Gymnasieelever från utsatta områden passerar dessa gränser två gånger om dagen. När de går till skolan går de in i samhället. När de går hem går de ut från samhället. De klarar alltså att passera en samhällsgräns varje skoldag. En speciell kompetens som är större än den som brukar kallas för interkulturell kompetens, men som ingen sätter betyg på, säger Mikael Stigendal till Arbetsliv i Norden.

Bra men inte tillräckligt

Han anser att insatser som görs för att minska ungdomars utanförskap är behjärtansvärda och bra på många sätt, men ifrågasätter varför utanförskapet tas för givet och pekar på sambandet med samhällets utveckling och på en resurs som han tycker går förlorad.

- Det har blivit svårare att vara innanför eftersom villkoren för delaktighet har skärpts. Man måste ha pengar, boende, kontakter, språk med mera. Har du inte det hamnar du utanför. Vi skulle kunna använda oss av ungdomarnas kollektiva kraft istället för att enbart fokusera på dem som enskilda individer. Då skulle de kunna bidra till att förändra orsakerna till att samhället har blivit ett innanförskap.

Konsekvenser, inte orsaker

Ett av de många projekt som Mikael Stigendal arbetat i och som rör ungdomar och utanförskap är Citispyce, ett europeiskt forskningsprojekt med forskare och praktiker från tio europeiska städer och vars syfte var att "skapar kunskap om den ojämlikhet som ungdomar drabbas av och hur den kan bekämpas". Trots detta syfte kunde verksamheter i projektet vittna om "ett förhållningssätt där det oftast handlade om att bekämpa problemens symptom snarare än deras or-

saker", skriver sociologiprofessorn i *Drömmar och röster – en antologi om barns och ungas villkor i Malmö*

- Dessa verksamheter vände sig till enskilda ungdomar för att försöka inkludera dem i ett samhälle som hade exkluderat dem, säger Mikael Stigendal och avslutar intervjun med en liknelse:

- Det är precis som att först går det ett gäng och gräver gropar. Sen kommer det ett annat gäng och försöker skotta igen en del av groparna eller hala upp en del av dem som har trillat ner. Varför kan man inte se till så att det första gänget slutar gräva gropar? Utan ett innanförskap finns det inget att vara utanför.

Paula Lehtomäki fratræder som generalsekretær i NMR 2023

Finske Paula Lehtomäki, som har været generalsekretær for Nordisk Ministerråd siden 2019, stopper på posten til foråret, når hendes kontrakt slutter.

NYHET

21.04.2022

TEKST: MARIE PREISLER, FOTO: KRISTIAN SEPTIMIUS KROGH/NORDEN.ORG

Der bliver udskiftningen på topposten i Nordisk Ministerråd i marts 2023, og den næste leder bliver en dansker. Det står fast, efter at den nuværende generalsekretær, Paula Lehtomäki, har besluttet at fratræde til marts 2023.

- Professionelt er jobbet som generalsekretær meget inspirerende og spændende, men det har været ret udfordrende, ikke mindst på grund af corona, sier Paula Lehtomäki torsdag i et interview med Arbejdsliv i Norden.

En god løsning

Generalsekretæren for Nordisk Ministerråd er den embedsmand i Norden med det øverste ansvar for at sikre, at de otte nordiske regeringer har de bedst mulige rammer for at samarbejde med hinanden, og generalsekretæren er øver-

ste leder af sekretariatet for det officielle nordiske regeringssamarbejde, som ligger i København.

Paula Lehtomäki deltog blandt andet, da de nordiske arbejdsministrene mødte ILO-chefen Guy Ryder i Reykjavik. Sveriges daværende arbejdsminister Ylva Johansson til højre for Paula Lehtomäki. Foto: Björn Lindahl

Da Paula Lehtomäki blev udpeget til jobbet i 2019, flyttede hun derfor fra den finske hovedstad, Helsingfors, til København med sin familie. Hendes familie flytter tilbage til Finland, når det igangværende skoleår slutter, og Paula Lehtomäki følger efter næste forår.

- Jeg er virkelig glad for mit job som generalsekretær, men jeg vurderer, at det samlet set er en god løsning, at jeg flytter tilbage til Finland til marts 2023, efter fire år på posten.

Fuld kraft på visionsarbejdet

De nordiske landes statsministre godkendte i efteråret 2019 en vision for det nordiske samarbejde indtil 2030: Til den tid skal Norden være verdens mest bæredygtige og integrerede region. Det har været en højt prioriteret opgave for Paula Lehtomäki og hendes stab at understøtte de nordiske regeringer i sammen at omsætte vision til virkelighed. Det vil det vedblive at være en helt central arbejdsopgave, forklarer hun:

- Der er fuld fart på arbejdet med at realisere visionen, og det vil jeg have et uændret stort fokus på i mit arbejde, lige indtil min sidste arbejdsdag.

Hun har som øverste leder af Nordisk Ministerråds sekretariat i København blandt andet lagt vægt på at øge det tværsektorielle samarbejde mellem Nordisk Ministerråds medarbejdere. Også den proces vil fortsætte med uændret kraft, forsikrer hun.

Jobbet som generalsekretær går på omgang mellem de nordiske lande, og efter dette 'rul' er det Danmarks tur til at udpege den næste generalsekretær.